

TIKUVCHILIK — KASB EMAS, SAN'AT

Karimova Irodaxon Akramovna

Farg'ona Shahar 1-sonli politexnikumi ta'lim ustasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada tikuvchilik sohasi tarixi, zamonaviy o'rni, kasbiy xususiyatlari hamda ijtimoiy ahamiyati yoritilgan. Tikuvchilik — oddiy kasb emas, balki ijodiy yondashuvni talab qiladigan san'at ekanligi asoslab berilgan. Shuningdek, maqolada tikuvchilikning ayollar bandligidagi o'rni va milliy madaniyatni asrashdagi roli haqida so'z yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *Tikuvchilik, Milliy libos, Dizayn, Atelye, Ayollar bandligi, Moda, Mahorat, Hunarmandchilik, Qo'l mehnati.*

Tikuvchilik qadimdan insoniyat bilan birga rivojlanib kelgan hunarmandchilik turlaridan biridir. Dastlab inson o'zining tanasini himoya qilish uchun kiyim yaratgan bo'lsa, keyinchalik bu zarurat san'atga aylandi. Bugungi kunda tikuvchilik nafaqat kiyim tikish, balki go'zallik, estetik did va shaxsiy ifodaning muhim vositasiga aylangan.

Tikuvchilikning zamonaviy o'rni

Zamonaviy dunyoda tikuvchilik keng sohalarni qamrab oladi: kundalik kiyimlar, milliy liboslar, harbiy va maxsus kiyimlar, moda kolleksiyalari, to'y liboslari va hatto texnik tekstillar (masalan, avtomobil yoki tibbiyot uchun mo'ljallangan matolar). Har bir tikuvchi faqat igna va ip bilan emas, balki did, tasavvur, sabr-toqat va aniqlik bilan ham ishlaydi.

Kasb sifatida tikuvchilik

Tikuvchilik ko'p yillik tajriba va o'rganishni talab qiladigan amaliy kasbdir. Bu sohada:

o'lchov olish, mato tanlash, andaza chizish, tikish texnikasini bilish, mashina va qo'l mehnatini uyg'unlashtirish juda muhim.

Yaxshi tikuvchi har doim mijozning tana tuzilmasi, istagi va modadagi tendensiyalarni hisobga olgan holda individual yondashuvni qoʻllaydi.

Tikuvchilikda ijod va dizayn

Bugungi tikuvchilar oddiy hunarmand emas – ular dizayner, modelyer, rassom va amaliyotchidir. Ayniqsa, milliy liboslarda nafosat, ranglar uygʻunligi, naqsh va bezaklar tikuvchilik orqali jonlanadi. Shu bois tikuvchilik — nafaqat kasb, balki sanʼat darajasiga koʻtarilgan mahoratdir.

Tikuvchilikning ijtimoiy ahamiyati

Tikuvchilik ayollarni ish bilan taʼminlovchi muhim sohalardan biridir. Ustaxonalar, xususiy atelyelar va yirik fabrikalar oʻn minglab insonlarga daromad manbai boʻlib xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, qoʻl mehnatiga asoslangan tikuvchilik milliy merosni saqlash va avloddan-avlodga yetkazishda ham muhim rol oʻynaydi.

. Tikuvchilik — qadimiy va zamonaviy hunar

Tikuvchilik insoniyatning eng qadimiy amaliy faoliyatlaridan biridir. Dastlab inson oʻzini sovuqdan, quyoshdan himoya qilish uchun hayvon terisidan kiyim yaratgan boʻlsa, vaqt oʻtishi bilan bu ehtiyoj sanʼatga aylandi.

Tikuvchilik tarixidan: Misrlilar yirik paxta va zigʻir matolarni tikishgan.

Xitoy ipak ishlab chiqarish va tikuvchilikda buyuk taraqqiyotga erishgan.

Oʻrta asrlarda saroylar kiyimlarini professional tikuvchilar tikkan.

Oʻrta Osiyoda, xususan Oʻzbekistonda atlas, adras, zarduziy liboslar koʻp asrlik tajriba mahsulidir.

2. Tikuvchilik texnologiyalari

Asosiy bosqichlar: Mijozdan oʻlcham olish, Andaza (lekalo) chizish, Mato tanlash (tarkibi: paxta, ipak, polyester va b.)

Kelib chiqish (kroyka) — matoni andaza boʻyicha kesish

Mashina yoki qoʻl bilan tikish

Yakuniy ishlov (parchani tozalash, dazmollash, bezak berish)

Asbob-uskunalar:

Tikuv mashinasi (oddiy va sanoat)

Overlok (chetlash mashinasi)

Dazmol, metro, ip, igna, qaychi, andaza qog'ozi

3. Tikuvchilik yo'nalishlari

Tikuvchilik keng sohalarni qamrab oladi:

Yo'nalish	Tavsif
Maishiy kiyimlar	Kundalik va uy kiyimlari
Moda dizayni	Trendli kiyimlar, podium uchun liboslar
Milliy liboslar	An'anaviy atlas, adras, zardo'z kiyimlar
To'y liboslari	Maxsus o'zgacha ko'rinishga ega, qo'lda bezatilgan kiyimlar
Sanoat tikuvchiligi	Ish kiyimlari, forma, harbiy kiyimlar
Interyer tikuvchiligi	Pardalar, yostiq jildlari, mebel matolari va b.

4. Kasb sifatida tikuvchilik: Talab va imkoniyatlar

Tikuvchilikni o'rganish mumkin:

Kasb-hunar maktablari (kollejlar)

Tikuvchilik kurslari (1–6 oyli dasturlar)

Amaliy ustaxonalar (usta shogird asosida)

Ish imkoniyatlari:

Shaxsiy atelye ochish

Moda uylari yoki dizayn kompaniyalarida ishlash

Tikuv fabrikalarida mutaxassislik

Tikuv mashinalari sotish yoki ta'mirlash

Internet orqali buyurtma asosida kiyim tikish (Instagram, Telegram orqali)

5. Tikuvchilik va zamonaviy texnologiyalar

3D dizayn dasturlari (CLO 3D, TUKAtech): kiyimni virtual yaratish imkonini beradi.

Avtomatlashtirilgan tikuv mashinalari: industrial sohada katta tezlik va aniqlikni ta'minlaydi.

Tikuvchilarga mo'ljallangan onlayn platformalar (Pinterest, Instagram): ilhom manbai va mijoz topish vositasi sifatida ishlatiladi.

6. Tikuvchilikning ayollar uchun ijtimoiy ahamiyati

Ayollarni kasbga o'rgatish, mustaqil daromad manbai yaratish.

Uyda ishlab chiqarish imkoniyati – oilaviy sharoitda ham pul topish mumkin.

Qo'shma loyihalar va xalqaro grantlarda ishtirok etish imkoniyati (masalan, UNDP ayollarni qo'llab-quvvatlash dasturlari).

7. Milliy meros sifatida tikuvchilik

Atlas, adras, chust do'ppi, zardo'zlik kabi an'anaviy mahsulotlar milliy faxrimiz sanaladi.

Har bir viloyat o'ziga xos naqshlar, libos turlari va tikuvchilik uslubiga ega.

Hunarmandlar uyushmasi tomonidan tikuvchilik faoliyatiga ruxsatnoma va qo'llab-quvvatlash tizimi yo'lga qo'yilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Murodova D. "Milliy liboslarimiz tarixi", Toshkent, 2021.
2. Turg'unova M. "Ayollar mehnati va kasb-hunar", O'zbekiston, 2022.
3. "Kasb-hunar va jamiyat" jurnali, 2023 yil, 4-son.
4. www.fashion.uz — O'zbekistonda moda va dizayn yangiliklari.
5. O'zbekiston Respublikasi Hunarmandlar uyushmasi ma'lumotlari.